პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

სამშაბათი, 31 აგვისტო, 1943 წ. | საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ყოველკვირეული ორგანო | № 21 (297). ფასი 50 კაპ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა
უმაღლესი მთავარსარდლისა
გენერალ პოლკოვნიკ კონევს
არმიის გენერალ ვატუტინს
არმიის გენერალ მალინოვსკის

დღეს, 23 აგვისტოს, სტეპის ფრონტის ჯარებმა, ვორონეჟისა და სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტების ჯარების აქტიური დახმარებით ფლანგებიდან, გააფთრებული ბრძოლების შედეგად, გასტეხეს მტრის წინააღმდეგობა და იერიშით აიღეს ქალაქი ხარკოვი.

ამგვარად, უკრაინის მეორე დედაქალაქი—ჩვენი სამშობლოს ხარკოვი განთავისუფლებულია გერმანელ ფაშისტ არამზადებისაგან.

ქალაქ ხარკოვის დაკავებისათვის წარმოებულ შეტევით ბრძოლებში ჩვენმა ჯარებმა გამოიჩინეს მაღალი საბრძოლო გაწვრთნილობა, სიმამაცე და მანევრირების უნარი.

ქალაქ ხარკოვისათვის წარმოებულ ბრძოლებში თავი გამოიჩინეს გენერალ-მაიორ მანაგაროვის, გენერალ-ლეიტენანტ კრიუჩენკინის, გენერალ-ლეიტენანტ შუმილოვის, გენერალ-ლეიტენანტ გაგენის, სატანკო ჯარების გენერალ-ლეიტენანტ როტმისტროვის ჯარებმა და ავიაციის გენერალ-ლეიტენანტ გორიუნოვის მფრინავებმა, აგრეთვე გენერალ-მაიორ მ. ი. კოზლოვის 33-ე გვარდიული მსროლელი კორპუსის და გენერალ-მაიორ კოლჩიგინის 34-ე მსროლელი კორპუსის ნაწილებმა.

ხარკოვის განთავისუფლების აღსანიშნავად გვარდიის ბელგოროდის 89-ე მსროლელ დივიზიას, 252-ე, 84-ე, 299-ე, 116-ე, 375-ე, 183-ე მსროლელ დივიზიებს, გვარდიის მე-15, 28-ე და 93-ე მსროლელ დივიზიებს მიეკუთვნოთ „ხარკოვის" სახელწოდება და ამიერიდან ეს დივიზიები იწოდებოდნენ:

გვარდიის ბელგოროდ-ხარკოვის 89-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 252-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 84-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 299-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 116-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 375-ე მსროლელი დივიზია;
ხარკოვის 183-ე მსროლელი დივიზია;
გვარდიის ხარკოვის მე-15 მსროლელი დივიზია;
გვარდიის ხარკოვის 28-ე მსროლელი დივიზია;
გვარდიის ხარკოვის 93-ე მსროლელი დივიზია.

ხარკოვის გამარჯვების აღსანიშნავად დღეს, 23 აგვისტოს, 21 საათზე ჩვენი სამშობლოს დედაქალაქი მოსკოვი სამშობლოს სახელით სალუტს აძლევს ჩვენს მამაც ჯარებს, რომლებმაც გაათავისუფლეს ხარკოვი,—ორას ოცდაოთხი ქვემეხის ოცი საარტილერიო ზალპით.

შესანიშნავი საბრძოლო მოქმედებისათვის მადლობას ვუცხადებ თქვენი ხელმძღვანელობით მყოფ ყველა ჯარებს, რომლებიც მონაწილეობდნენ ხარკოვის განთავისუფლებისათვის წარმოებულ ოპერაციაში.

სამარადისო დიდება გმირებს, რომლებიც დაეცნენ ჩვენი სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში!

სიკვდილი გერმანელ ოკუპანტებს!

უმაღლესი მთავარსარდალი
საბჭოთა კავშირის მარშალი ი. სტალინი

1943 წლის 23 აგვისტო.

სტალინური სტრატეგიის ახალი ბრწყინვალე გამარჯვება

24 აგვისტოს შესდგა მწერალთა მიტინგი, რომელიც მიეძღვნა უმაღლესი მთავარსარდლის საბჭოთა კავშირის მარშალ ამხანაგ სტალინის 1943 წლის 23 აგვისტოს ბრძანებას.

წითელი არმიის მიერ უკრაინის მეორე დედაქალაქის ხარკოვის აღებამ [illegible] სტალინის ბრძანებამ [illegible] მწერალთა [illegible].

[illegible] მიტინგი [illegible] ი. ლისაშვილი [illegible] ი. აბაშიძე, ს. ჩიქოვანი, ბ. [illegible], ა. [illegible] და [illegible].

[illegible]

უკრაინის ქალაქო!
ი. ნონეშვილი

დიაღ, მტერმა გაიდვა! დიაღ, მტერმა [illegible]!
[illegible]

უკრაინის ქალაქო! რა ცეცხლი არ გიწვიმეს...
მაგრამ ვერ დაგამდუმეს, მაგრამ ვერ დაგაჩოქეს!

[illegible]
[illegible]

2

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

დღეს ხარკოვის დროშებზე ის სიტყვები ელვარებს:
„უკრაინა [illegible]".

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა
უმაღლესი მთავარსარდლისა
გენერალ-პოლკოვნიკ ტოლბუხინს

სამხრეთის ფრონტის ჯარებმა გააფთრებული ბრძოლების შედეგად გაანადგურეს გერმანელთა ტაგანროგის დაჯგუფება და დღეს, 30 აგვისტოს, დაიკავეს ქალაქი ტაგანროგი.

ჩვენი ჯარების მიერ სამხრეთში მოპოვებული ეს ახალი გამარჯვება მიღწეულია ცხენოსანი და მექანიზებული შენაერთების გაბედული მანევრის შედეგად, რომლებიც მტრის ჯარების ზურგში გაიჭრნენ.

ჩატარებული ოპერაციის შედეგად ჩვენმა ჯარებმა სავსებით გაათავისუფლეს როსტოვის ოლქი გერმანელ დამპყრობთაგან.

როსტოვის ოლქისა და ქალაქ ტაგანროგის განთავისუფლებისათვის ბრძოლებში თავი გამოიჩინეს გვარდიის გენერალ-ლეიტენანტ კირიჩენკოს ყუბანელმა კაზაკმა კავალერისტებმა, სატანკო ჯარების გვარდიის გენერალ-ლეიტენანტ ტანასჩიშინის ტანკისტმა-სტალინგრადელებმა, გენერალ-ლეიტენანტ ცვეტაევის, გენერალ-ლეიტენანტ ზახაროვის, გენერალ-ლეიტენანტ გერასიმენკოს, გენერალ-ლეიტენანტ ხომენკოს ჯარებმა და ავიაციის გენერალ-ლეიტენანტ ხრიუკინის მფრინავებმა.

როსტოვის ოლქისა და ქალაქ ტაგანროგის განთავისუფლების აღსანიშნავად მიენიჭოთ „ტაგანროგის" სახელწოდება:

130-ე მსროლელ დივიზიას,

416-ე მსროლელ დივიზიას, რომელიც აზერბაიჯანელებისაგან შესდგება, და ამიერიდან ეს დივიზიები იწოდებოდნენ:

ტაგანროგის 130-ე მსროლელ დივიზიად,

ტაგანროგის 416-ე მსროლელ დივიზიად.

ტაგანროგთან გამარჯვების აღსანიშნავად დღეს, 30 აგვისტოს, 19 საათსა და 30 წუთზე, ჩვენი სამშობლოს დედაქალაქი მოსკოვი ასოცდაოთხი ქვემეხის თორმეტი საარტილერიო ზალპით სალუტს აძლევს ჩვენს მამაც ჯარებს, რომლებმაც გაათავისუფლეს როსტოვის ოლქი და ქალაქი ტაგანროგი.

საუცხოო საბრძოლო მოქმედებისათვის მადლობას ვუცხადებ თქვენს ხელმძღვანელობაში მყოფ ყველა ჯარებს, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ როსტოვის ოლქისა და ქალაქ ტაგანროგის განთავისუფლებისათვის წარმოებულ ოპერაციაში, და პირველ რიგში:

პოლკოვნიკ სიჩოვის ტაგანროგის 130-ე მსროლელ დივიზიას,

პოლკოვნიკ სიზრანოვის ტაგანროგის 416-ე მსროლელ დივიზიას,

მაიორ ტატიროვის მე-15 მექანიზებულ ბრიგადას,

პოდპოლკოვნიკ ჟიტკოვის მე-6 გვარდიულ სატანკო ბრიგადას,

პოლკოვნიკ გრინევიჩის 32-ე გვარდიულ სატანკო ბრიგადას,

პოდპოლკოვნიკ ეპანშინის მე-4 მექანიზებულ ბრიგადას,

გენერალ-მაიორ ტუტარინოვის ყუბანის მე-9 გვარდიულ საკავალერიო დივიზიას,

გენერალ-მაიორ გოლოვსკის 30-ე საკავალერიო დივიზიას,

გენერალ-მაიორ უტვენკოს 31-ე გვარდიულ მსროლელ კორპუსს,

პოლკოვნიკ საქსეევის 1-ლი გამაგრებული რაიონის გვარდიულ სატყვიამფრქვევო-საარტილერიო ბატალიონებს,

პოლკოვნიკ ალექსეევის მე-2 გვარდიულ საარტილერიო დივიზიას,

პოლკოვნიკ კუდრიაშოვის 236-ე გამანადგურებელ საავიაციო დივიზიას,

პოლკოვნიკ ჩუჩევის 270-ე ბომბდამშენ საავიაციო დივიზიას,

პოდპოლკოვნიკ მოროზოვის მე-9 გვარდიულ საავიაციო პოლკს,

მაიორ ერემინის 31-ე გვარდიულ გამანადგურებელ საავიაციო პოლკს.

სამარადისო დიდება გმირებს, რომლებიც დაეცნენ ჩვენი სამშობლოს თავისუფლებისათვის ბრძოლაში!

სიკვდილი გერმანელ ოკუპანტებს!

უმაღლესი მთავარსარდალი
საბჭოთა კავშირის მარშალი ი. სტალინი

30 აგვისტო, 1943 წ.

საქართველოს სსრ ხელოვნების მუშაკებისათვის საპატიო წოდებების მინიჭება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილების თანახმად, ხელოვნების დარგში თვალსაჩინო დამსახურებისათვის ხელოვნების მთელ რიგ მუშაკებს მიენიჭა საპატიო წოდებები.

საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის წოდება მიენიჭა: ა. აბაშიძეს, პ. ამირანაშვილს, ე. აფხაიძეს, დ. გამრეკელს, ნ. დავითაშვილს, გ. ვენაძეს, ლ. ისეცკის, ვ. კავსაძეს, ა. ყორყოლიანს, ნ. ცომაიას, ც. წუწუნავას.

საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის წოდება მიენიჭა: ა. ალექსანდროვს, დ. ალექსიძეს, ს. ვირსალაძეს, გ. ჟურულს, მ. ქორელს, დ. შვედოვს, დ. ძნელაძეს.

საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტის წოდება მიენიჭა: ვ. ადამიძეს, თ. ბაქრაძეს, რ. ბერიძეს, გ. გრიგოლაშვილს, გ. დარისპანაშვილს, ო. დოლიძეს, ა. თოიძეს, მ. ლორთქიფანიძეს, მ. მიჩურინს, ი. მოლჩანოვს, ე. მჭედლიშვილს (სიბილა), ა. ომიაძეს, პ. პეტროსიანს (პაარე), ზ. სვანიძეს, გ. შავგულიძეს, ბ. ჩეჩელაშვილს, ა. ცაკალიდის, ე. ციმაკურიძეს, ბ. წულაძეს, ვ. ხომაშურიძეს.

30 აგვისტოს, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ ამხ. **გ. სტურუამ** სიგელები გადასცა ხელოვნების იმ მუშაკებს, რომელთაც საქართველოს სსრ უმაღლეს საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის აგვისტოს ბრძანებულებით მინიჭებული აქვთ საპატიო წოდებანი.

მხატვრული თვითმოქმედების საკავშირო დათვალიერება

საკავშირო პროფსაბჭოსა და ხელოვნების საქმეთა კომიტეტის დადგენილებით წელს ქალაქებში ტარდება მხატვრული თვითმოქმედების საკავშირო დათვალიერება, რომლის მიზანია ფაბრიკა-ქარხნების თვითმოქმედი წრეების მუშაობის გამოცოცხლება. დათვალიერებაში, რომელიც 15 ივლისს დაიწყო და 15 სექტემბერს დამთავრდება, მონაწილეობენ თეატრალური წრეები, მომღერალთა გუნდები, ცეკვისა და სიმღერის ანსამბლები, ორკესტრები, ინდივიდუალური შემსრულებლები და სხვ.

მხატვრული თვითმოქმედების დათვალიერებას ქალაქებში ხელმძღვანელობენ საქალაქო კომისიები, ხოლო საწარმოებში—ადგილობრივი კომისიები.

საქართველოს სახკომსაბჭოსთან არსებულ ხელოვნების საქმეთა სამმართველომ და ხელოვნების მუშაკთა კავშირმა საწარმოებს მიამაგრეს სცენის ოსტატები, რომლებიც დაეხმარებიან თვითმოქმედ წრეებს.

15 ივლისისათვის თბილისში აღრიცხული იყო 29 თვითმოქმედი წრე, რომლებიც ჩაებნენ დათვალიერებაში. დათვალიერების პროცესში ამუშავდა კიდევ 25 წრე.

დათვალიერებაში ჩაებნენ აგრეთვე რაიონების თვითმოქმედი წრეები.

უ კ რ ა ი ნ ა ს
ალექსანდრე აბაშელი

საქართველოს მეგობარო,
საქართველოს დობილო,
გაუგონარ განსაცდელის
ცეცხლში გამოწრთობილო,
წამებულო უკრაინავ,
ეკლის გვირგვინიანო,
შენ დიდების შუქით ბრწყინავ,
ბნელ ღამეშიც მზიანო.

მე ძველთაგან შემიტყვია,—
თვითონაც ხომ მომსწრე ვარ:—
როგორ ჭრიდა შენი ტყვია,
შენი ხმალის მოქნევა.
დღესაც შენმა ვაჟკაცებმა
მტრის იმედი დახურეს,
მთელი ქვეყნის აღტაცება
ბრძოლით დაიმსახურეს.

ცეცხლის თოვლით დათოვლილო,
ცეცხლის წვიმით ნაწვიმო,
შავ მხეცისგან დატორილო,
დაკაწრულო არწივო,
შენ დაჭრილიც კარგად იბრძვი,
კარგად ხმარობ იარაღს,
გულს გიმაგრებს წმინდა ფიცი
და გიმრთელებს იარას.

ორი ქვეყნის ტკბილო ხმებო,
ერთად მიმოფანტულო:
აქ აკაკის ჩონგურო და
იქ ტარასის ფანდურო,
უკრაინავ წამებულო,
საქართველოს დობილო,
სიყვარულით სავსე გულო,
გულთან გადაჭდობილო.

შენ ნატანჯი შენი მიწა
ისევ უნდა ალხინო,
ჩამავებულ, ჩამწვარ მინდვრებს
ოქრო გადააფინო,
კვლავ აშენო, აღადგინო,—
აბიბინო, ამწვანო,
დღეს მტრისაგან გადათხრილო,
დახანძრულო, დამწვარო.

შენს ცას ლურჯი ფარჩა ეცვა,
დღეს ყორნის ფრთა აცვია,
ბევრი შავი ფრთა ჩაიწვა,
ბევრიც მტვერში აწყვია.
ჟამი დაჰკრავს, შენი ზეცა
ისევ გაიწმინდება,
რაც ღრუბელი დაიქცა—
ლურჯად აბიბინდება.

შენ კვლავ სხივით მოირთვები,—
ნურც იფიქრებს ნურავინ,
მოყიალე ყორნის ფრთები,
დღეს რომ შენს ცას მურავენ,
დიდხანს შერჩეს შენს კაბადონს,
მავნედ ამოქოლილი,—
ყორნებს მალე მოიშორებს
ზეცა მოოქროვილი.

შენი ხალხის ბრძანებით და
მხედართმთავრის ბრძანებით,
აოხრებულ ყანებიდან
აღსდგნენ პარტიზანები,
მტერს იმ მხარეს და ამ მხარეს
დასცეს გრგვინვა გმირული,
ტყვიის წვიმა დააყარეს,
წვიმა კოკისპირული.

დღეს ხარკოვმაც დაიგრგვინა,
დაამსხვრია ხუნდები.
იგრიალა:—უკრაინავ,
ისევ შენთან ვბრუნდები!
და მოსკოვიც აგუგუნდა
ზეიმით და მადლობით:
დედას შვილი დაუბრუნდა
დიდი სარდლის სარდლობით.

ეს გუგუნი მოსკოვიდან,
გვესმის, რას გვეუბნება,—
რომ შენი მზე ამოვიდა,
შენი თავისუფლება.
ამ სინათლით დნეპრი ბრწყინავს,
ცაზე ნისლი ფარფატებს,
სწვდება მთლიან უკრაინას —
ხარკოვიდან კარპატებს.

საქართველოს მეგობარო,
საქართველოს დობილო,
გაუგონარ განსაცდელის
ცეცხლში გამოწრთობილო,
შენთან არის ამ ბრძოლაში
შენი ძმების კრებული.
არ დაინდო მოძალადე—
მხეცი აყვირებული.

არ დატოვო დაუწვავი
მისი თმა და ჯაგარი,
კიდევ უფრო გაუმწვავე
ცეცხლის წვიმა და ქარი.
თუნდ მიწაში იწყოს ძრომა—
ამოზუგე თაკარით,
მოიოხე გულის წყრომა—
მთელის ძალით დაჰკარი!

24 აგვისტო, 1943 წ.

მწერალთა მუშაობა წითელი არმიის ნაწილებში

24 აგვისტოს ნაშუადღევს მწერალთა კავშირის კლუბში შესდგა მწერლების გაფართოვებული თათბირი. დღის წესრიგში იდგა საკითხი წითელი არმიის ნაწილებში მწერლების მუშაობის გაძლიერების შესახებ. ვრცელი მოხსენებით გამოვიდა ამიერ-კავკასიის სამხედრო ოლქის პოლიტსამმართველოს აგიტაციისა და პროპაგანდის განყოფილების უფროსი პოლკოვნიკი ამხ. კრეტოვი. აღნიშნა რა მთელი რიგი ქართველი მწერლების ნაყოფიერი მუშაობა წითელი არმიის და საზღვაო-სამხედრო ფლოტის ნაწილებში, მომხსენებელმა უკვე მიღებული გამოცდილების საფუძველზე ხაზი გაუსვა იმ უდიდეს მნიშვნელობას, რომელიც აქვს მწერალთა ცოცხალ კავშირს წითელი არმიის ერთეულებთან ფრონტისა და ზურგის ერთიანობის შემდგომი განმტკიცებისათვის. თავისი ხშირი გამოსვლებით წითელი არმიის ნაწილებში თავისი ცხოველი მართალი სიტყვით მწერლებმა უნდა გადასცენ და ცხოვლად განაცდევინონ ჩვენ მეომრებს ის თავდაუზოგველი, დაძაბული შრომა, რომელსაც ზურგი ეწევა ჩვენი სახელოვანი არმიის შეიარაღებისათვის, მისი საბრძოლო სულისკვეთებისა და უნარიანობის გაძლიერებისათვის. ამასთან—სთქვა ამხ. კრეტოვმა მწერლებს დღევანდელი დიდი სამამულო ომი აკისრებს მეორე ფრიად მნიშვნელოვან საპატიო ამოცანას—გააცნონ და ცხოვლად გაუთვალისწინონ წითელი არმიის მებრძოლებს იმ ხალხის სახელოვანი გმირული წარსული და სასიქადულო გმირ ადამიანთა ღვაწლი, რომლებსაც ეკუთვნიან მებრძოლები. მწერლებმა უნდა აღზარდონ ჩვენი მეომრები თავისი ხალხის საბრძოლო გმირულ ტრადიციებზე. მწერლებს ევალებათ არ შემოფარგლონ თავიანთი მუშაობა მხოლოდ მოხსენებებით და ლექციებით წითელი არმიის ნაწილებში და რეგულიარული თანამშრომლობა გააჩაღონ სამხედრო შენაერთების ბეჭდვითს ორგანოებში—გაზეთებში, მათ სისტემატურად უნდა სწერონ ყველა იმ საკითხზე, რომელიც აღელვებს ფრონტისა და ზურგის ადამიანებს, მთელს ჩვენ საბჭოთა ხალხს, სწერონ ისე, რომ მწერლის თვითეული სტატია მოსისხლე მტერთან შეურიგებელი და დაუნდობელი ბრძოლისათვის აღაგზნებდეს ყოველ მეომარს.

ამხ. კრეტოვის მოხსენებამ გაცხოველებული აზრთა გაცვლა-გამოცვლა გამოიწვია. კამათში მონაწილეობა მიიღეს მწერლებმა: ილო მოსაშვილმა, როდიონ ქორქიამ, სანდრო ეულმა, სიმონ წვერავამ და სამხედრო გამომცემლობის უფროსმა მაიორმა ამხ. კოსტროვა. კამათში გამოსულმა ამხანაგებმა აუცილებლად სცნეს, რომ მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმმა ერთ-ერთ თავის ძირითად ამოცანად გაიხადოს მწერალთა, რაც შეიძლება, მეტი კონტიგენტის ჩაბმა წითელ არმიელთა პოლიტიკურ-კულტურული აღზრდისათვის წარმოებულ მუშაობაში. უკანასკნელ დრომდე ფრონტზე მომქმედი და ზურგში მდგარი წითელი არმიის ნაწილებში იგზავნებოდა ერთი და იგივე მწერლებისაგან შედგენილი მეტად მცირერიცხოვანი ჯგუფი, რომელიც ვერ სწვდებოდა და ვერ აკმაყოფილებდა ყველა სამხედრო შენაერთის საჭიროებასა დ მოთხოვნილებას. მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმმა უნდა შექმნას ყველა პირობა იმისათვის, რომ მწერალთა მთელმა აქტივმა მიიღოს მონაწილეობა ამ დიდ საქმეში.

თათბირმა ერთხმად მიიღო ამხ. ილო მოსაშვილის კონკრეტული წინადადება რომლის თანახმად უნდა შესდგეს მწერალთა ბრიგადები წითელი არმიის გარკვეულ შენაერთებზე და ბეჭდვით ორგანოებზე მისამაგრებლად.

დასასრულ მოკლე დასკვნითი სიტყვით გამოვიდა ამხ. ბესო ჟღენტი, რომელმაც თათბირზე გამოთქმულ მოსაზრებათა მიხედვით დასახა კონკრეტული ღონისძიებები წითელი არმიის ნაწილებში და სამხედრო პრესაში მწერალთა მუშაობის გაცხოველებისა და გაძლიერებისათვის.

ფურცლები საფრონტო დღიურიდან

გიორგი ნატროშვილი

5. ცოცხალი ნაღმ-საძიებრები

ოდესღაც, აი ამ გზით, ამ ტყეებზე უკან იხევდა დამარცხებული არმია საფრანგეთის იმპერატორისა. ასეთი იყო მაშინაც ეს ტყე და იქნებ სწორედ ამ ასწლოვან ხეებთან, მათ ტოტებქვეშ გაიქროლა იმ მარხილმა, რომელშიაც იმპერატორის არმიის ოფიცერი სტენდალი იჯდა და სიცივით შეწუხებული იფუთნიდა იმ ხელებს, რომლებმაც „პარმის მონასტერი" დასწერეს.

ახლა კი ამ ტყეში სათოკე მაწანწალათა ბრბო, გერმანელების ურდო დაძრწის, რომელმაც „პარმის მონასტერიც" და ადამიანის გონების სხვა ათასი საგანძურიც დასწვა, მერე ქალაქებისა და სოფლების დაწვა დაიწყო, ადამიანების ნაღმებით დაფლეთა დაიწყო.

წინა დღეს სოფელი ჟუკოვკა დასწვეს და გაიქცნენ. ახლა ჩვენი სადესანტო ბრიგადა მათ მისდევდა. ერთი ქვეითი ოცეული, ყველაზე წინ წავიდა და მტრის კვალს ფარულად მიჰყვებოდა.

გაზაფხული დაწყებული იყო, მაგრამ თოვლი ჯერ ისევ სქლად იდო ტყესა და მინდორში. საინჟინერო დაზვერვის ლეიტენანტი ფედოტოვი თავის მესანგრეებთან ერთად, ჩვენს და მტრის პოზიციებს შორის რომ ტყიანი და ბუჩქნარიანი მინდორი იყო, იმის პროფილსა სწავლობდა. ჯერ დანაღმული მინდვრის საზღვრები დააზუსტა, ყოველი საეჭვო წერტილი აღნუსხა, დანიშნა ჩამოთვლილი ბუჩქები და გზის საქცევები, სადაც ნაღმები იყო ჩაწყობილი. მერე მათი ამოღებაც დაიწყეს. მოჰქონდათ, უკვე ორი გროვა დააყენეს. ერთ მხარეს კუზიანი, ამოღუნული ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმები ეყარა, მეორე მხარეს უფრო მომცრო, ცილინდრისებური ფორმის ნაღმების გროვა იდგა.

მესანგრეები გაცხარებულ მუშაობაში იყვნენ, როცა ისინი გერმანელებმა შენიშნეს. სროლა აუტეხეს. მესანგრენი თოვლში ჩაწვნენ. საკმარისი იყო ოდნავ წამოეწიათ თავი, რომ გერმანელები ისევ განაახლებდნენ სროლას. მუშაობა აღარ შეიძლებოდა. ლეიტენანტმა ანიშნა მებრძოლებს, დაბრუნებულიყვნენ.

ხშირ ტყემდე ყველამ უვნებლად მოაღწია.

ეს იყო და ეს. ფრონტის ეს უბანი ხანმოკლე მყუდროებამ მოიცვა.

მესანგრეები ჩვენთან დარჩნენ, ისინი ახლა მიწურს აშენებდნენ.

მერე ერთხელ ბიჭებმა მტრის მზვერავების მოახლოვება შენიშნეს. გაფანტეს ისინი. ეტყობოდა, გერმანელები კონტრ-იერიშისათვის ემზადებოდნენ. ძალიან კი ფრთხილობდნენ. არ ავიწყდებოდათ, რომ იმ მინდორში, პოზიციებს შუა რომ მიწაა, რომელსაც „უპატრონო მიწა" ჰქვიან, ჩვენი საინჟინერო დაზვერვის მებრძოლები შენიშნეს. ალბათ, იფიქრეს, ესენიც მისასვლელებსა ჰნაღმავენო.

მესამე დღეს ჩვენს წინ შორს მოძრავი შავი წერტილები გამოჩნდნენ. ისინი ნელ ნელა ახლოვდებოდნენ. ჯერ დურბინდით, მერე უბრალო თვალითაც შენიშნავდი, რომ ადამიანები მოდიოდნენ. რუსები იყვნენ, სოფლელები, და მათ უკან თეთრად გამოწყობილი გერმანელი მეავტომატენი მოსდევდნენ.

თამამად, უშიშრად მოდიოდნენ.

შეტევა არ იყო ეს. დაზვერვას უფრო ჰგავდა, და მესანგრენი იმ წამსვე მიხვდნენ, რაშიაც იყო საქმე: გერმანელებს ჯოჯოხეთური ბოროტება განეზრახათ: მესანგრის ის სპეციალური ხელსაწყო, რომელსაც ნაღმ-საძიებარი ეწოდება, მათ ცოცხალი ადამიანებით შეეცვალათ. ადამიანების ფეხით უნდოდათ მოეძებნათ ის საფლავები, რომლებიც მიკარებისთანავე გახსნიან ხოლმე შავ მიწისპირს და ახლო მდგომს ჰგლეჯავენ და ჰფათრავენ.

ასე ზვერავენ გერმანელები მიდამოს.

მესანგრეთა ლეიტენანტმა ორივე მხარეს, მარჯვნივ და მარცხნივ, ტყის კიდეებზე თავისი ბიჭები გაგზავნა, რათა მტრის სალდათებისათვის გზა გაეჭრათ და ტყვედ ჩაეგდოთ ხელში, თითონ-კი მაღლა ჰაერში ავტომატის სროლა დაიწყო, ეგებ ამით მაინც დაეფრთხო მტრის მზვერავები. ისინი ჯერ კი ჩაწვნენ თოვლში, მერე ისევ ადგნენ, ცოტახანს შეიცადეს, ისევ წამოდგომა უბრძანეს ხალხს და წინ გაიძღოლეს.

ლეიტენანტმა მეტი ვეღარ აიტანა, ავტომატი თოვლში გადააგდო, ხის გადანაჭერზე ჩამოჯდა და თვალებზე ორივე ხელი მაგრად მიიფარა. იგი აქედან სცნობდა თვითეულ ბუჩქს, სადაც ნაღმები ეწყო, ადგილი შესწავლილი ჰქონდა, გამოცდილი მესანგრის გუმანით ყველაფერს ხვდებოდა და უკვე წამებსა სთვლიდა... აი ეხლა წააწყდებიან სოფლელები ნაღმებსო,—ყოველ მომდევნო წუთში ფიქრობდა, სთვლიდა, აიხედავდა და ისევ ჩაღუნავდა თავს.

იგი მთელი არსებით თითქოს აქ აღარ იყო, ისე გამსჭვალულიყო რაღაც ბუნდოვანი წინაგრძნობით, შეუცნობელი და ბოლომდე არა ნათელი სულიერი განგაშით.

იგი უცდიდა. იცდიდნენ ყველანი შიშნარევი და მდუმარე მოლოდინით.

— აი ახლა წააწყდებიან, აი ახლა, იჩქარეთ ბიჭებო!—თითქოს ეძახდა წინ წასულ მებრძოლებს, რომელნიც უკვე წრედ ერტყმოდნენ გაშლილ მინდორს.

იგი კი ისევ წამებს ითვლიდა. ეხლა უცქეროდა და ამ სიშორეზე თითქოს მათს ყოველ განძრევას ამჩნევდა, ზომავდა მათ ნაბიჯებს, რომელთაგან ყოველი მომდევნო ფეხის გადადგმა შეიძლება საბედისწერო ყოფილიყო. იგი უკვე ხედავდა მოხუცს, რომელიც წყნარად მოდიოდა, პატარა ბიჭისათვის ხელში ხელი ჩაეკიდებინა და გვერდზე მოჰყავდა. მოდიოდა ის, თითქოს ჩვეულებრივ საქმეზე მოდისო იმ მინდორში, სადაც თავისი სიცოცხლის წლები გაელია. ლეიტენანტი სულ ნათლად ხედავდა იმათ სახეებს.

და კვლავ რაღაც საშინელს ელოდა.

მერე უცებ შეკრთა, ფეთიანივით აიხედა, თითქოს უზარმაზარი ძალის ხმამ შეარხიაო. მაგრამ ეს აფეთქების გრიალი როდი იყო. მის ახლოს წითელარმიელმა, რომელსაც სული აღარ უთმენდა, მტრის ჯარისკაცი ნიშანში ამოიღო, თოფში საკეტი გადაატრიალა, და ეს უბრალო ჩქამი ვეღარ აიტანეს უკიდურესობამდე დაჭიმულმა ნერვებმა.

იმავე დროს მინდორი უზარმაზარმა ყრუ ხმამ შეარყია. ერთბაშად აფრინდნენ ჰილყვავები ხეებიდან, მიწამ წინ ერთ ადგილზე ამოიწია, თითქოს ყალყზე დადგაო და ადამიანების ნაფლეთები თოვლის ბელტებთან ერთად აქეთ-იქით გადაყარა.

ის მესანგრენი და ქვეითნი წინ რომ წავიდნენ, უკვე გზას უჭრიდნენ მტრის ჯარისკაცებს და ეხლა ნელნელა უახლოვდებოდნენ. გერმანელებმა ისინი მხოლოდ ახლა შენიშნეს, საფრთხეში იგრძნეს თავი და სროლა დაიწყეს.

აღარ მოგითხრობთ იმაზე, თუ როგორ დახოცეს წინ წასულმა ქვეითებმა და მესანგრეებმა მტრის მეავტომატენი. აფეთქების ადგილზე ის მოხუცი მოკლული ეგდო. ხოლო პატარა ბიჭისათვის ნაღმს ტანსაცმელი და ხორცი დაეფლითა, ხელის ნაცვლად სისხლში ამოსვრილი ჩვარიღა ეკიდა. გულაღმა ეგდო და სახეზე სისხლში ამოსვრილი თოვლიანი ტოტი დასცემოდა ბუჩქისა.

ის მაინც ცოცხალი იყო. როცა წითელარმიელები დაინახა, რაღაცის თქმა უნდოდა, რაღაც კიდეც წამოიძახა უსიცოცხლო ხმით, რომელშიაც ტანჯვაც კი აღარ იგრძნობოდა და გათავდა.

აი როგორ შეცვალეს გერმანელებმა ლითონის ნაღმსაძიებრები ცოცხალი ადამიანებით. რომელიღაც ფრიცმა თავის დღიურში ამას უწოდა „ნაღმსაძიებარი 1942 წლის ნიმუშისა".

ბნელ საშუალო საუკუნეებში კაცის ოთხად განკვეთა იცოდნენ, ადამიანთა საგლეჯი ჩარხები ჰქონდათ, მაგრამ აქ, ამ ტყეში, უფრო საშინელი და შემზარავი ამბის მოწმენი ვიყავით.

მაგრამ როგორ აღწერ ამას! ვერ დასწერ. სიტყვა არ გეყოფა. სიტყვაც ჭრილობასავით უნდა გეწვოდეს კაცს, რომ ეგებ მაშინ მაინც გააგებინო ეს სიმძიმილი მკითხველსა და ქვეყანას.

კახეთიდან

მაყვალა მრევლიშვილი

ჯიგარი

ტკბილი გარმონით,
მჭიდრო რიგებით
ჯანით სავსენი წავიდნენ ჯარში,
მტერ-მოყვარესთან სიტყვის მიმგებნი
შინ მოხუცი და ქალები დარჩნენ.

—:—

დაჭრილნი
ახლო ჰოსპიტალიდან
ხილის საყიდლად მოადგნენ ეზოს,
უცხოს ერთ მათგანს მოჰკრეს თვალი და
თვის შორის მყოფი ჯიგარი იცნოთ.

ხე დაარხიეს ნაყოფით მძიმე,
მთრთოლვარე ხელში ჩასვეს ჯამი:
— აიღე,
ფული არ მინდა შენი,
ვითომც ჩვენიანს შეუჭამია.

ბაზარში.

კალათი დასდგა
და ჩაუჯდა სხვა მანდილოსნებს.
ძლივს მოახერხა მარტოხელმა
მოსვლა ქალაქად,
მარიამობის ხილთა შორის სუფთა ტილოზე
ჩირი, ჩურჩხელა და ჩამიჩი ამოალაგა.
ზამთრის ნუგბარი ეუცხოვათ გამყიდველ
ქალებს:
— სადამდე მოჰყვა,
გაილიოს ლამის ზაფხული.
— რათა გქონია, ქა, ამდენხანს
შემონახული,
უკვე ახალი მოიწევა დღესა თუ ხვალე.

—:—

თავსაფრის ყურით მოიწმინდა
წმინდად ნახატი,
ოფლით ლამაზად დაცვარული
დაღლილი სახე:
— შვილს ვუნახავდი...
ომში წასულ ბიჭს ვუნახავდი,
არც წელს დავულევ თავის წილს, თუ
მშვიდობით ვნახე.

წიგნი სევასტოპოლის გმირ დამცველებზე

მწერალმა-დრამატურგმა (პიესის „პაველ გრეკოვის" ავტორმა) ბორის ვოიტეხოვმა დასწერა წიგნი,—მხატვრული ნაწარმოები, რომელსაც ეწოდება „ჩაწერილია სევასტოპოლში" და რომელიც დაახლოვებით 25 ნაბეჭდ თაბახს შეიცავს. ცალკე თავები ამ წიგნიდან უკვე ითარგმნა ინგლისურად და გამოიცა ამერიკაში, სადაც მას იშვიათი ინტერესით შეხვდნენ. ამ მოკლე ხანში ბ. ვოიტეხოვის წიგნი მთლიანად დასაბეჭდად გადაეცემა მხატვრული ლიტერატურის სახელმწიფო გამომცემლობას მოსკოვში. გარდა ამისა, ვოიტეხოვი თავისი ახალი ნაწარმოებების მიხედვით სწერს, სცენარს სევასტოპოლის ეპოპეაზე. ფილმის დადგმა განზრახულია თბილისის კინოსტუდიაში. დამდგმელად მოწვეულია სტალინური პრემიის ლაურეატი, ორდენოსანი რეჟისორი ჭიაურელი.

ბ. ვოიტეხოვის წიგნში „ჩაწერილია სევასტოპოლში" აღბეჭდილია იმ 18 დღის შთაბეჭდილებანი, რომლებიც წიგნის ავტორმა განიცადა ალყაშემორტყმულ გმირ ქალაქში. წიგნი სამი განყოფილებისაგან შესდგება: ნოველები, მიმდინარე ამბების დღიური და ნარკვევები. ამ წიგნის ცალკე განყოფილებათა შემაკავშირებელ, გამაერთიანებელ პერსონაჟებს წარმოადგენენ კომუნიკაციის განყოფილების უფროსი და თვით ავტორი—უშუალო მოწმე სევასტოპოლის ამბებისა.

23 აგვისტოს საღამოს ბ. ვოიტეხოვმა მწერალთა კლუბში ლიტერატორებით, ჟურნალისტებით და მკითხველებით სავსე აუდიტორიის წაუკითხა რამდენიმე ნოველა, ნარკვევი და დღიურის ნაწყვეტი თავისი წიგნიდან. წიგნი იწყება ნოველით „უკანასკნელი ბარათი", რომელსაც მაშინვე შეჰყავს მკითხველი სევასტოპოლის დამცველთა ვაჟკაცური და თავგანწირული ბრძოლის ატმოსფეროში.

ერთ-ერთი გემის კაპიტანმა ავტორს გადასცა „უკანასკნელი ბარათი" მოსკოვში მყოფ ცოლისთვის გადასაცემად. თვით კაპიტანმა გადასწყვიტა—დარჩეს სევასტოპოლში ბოლომდე უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე, რომ უზრუნველჰყოს ყველა დაჭრილის მშვიდობიანი ევაკუაცია. ამის შესახებ სწერს იგი ცოლს, ამასთან მშვიდად და პირდაპირ აუწყებს თავის აუცილებელ დაღუპვას და სთხოვს ომის შემდეგ მივიდეს სევასტოპოლში და სადაც ხერსონესთან დათესოს ყაყაჩო მის საფლავზე „შეიძლება შესცდე, იმ საფლავში მე კი არ ვიყო, არამედ სხვა ვინმე. ამას მნიშვნელობა არა აქვს: ვინმე სხვა ქალი მიიღებს ჩემს საფლავს თავის ქმრის საფლავად და დასთესს ყაყაჩოს ჩემს საფლავზე".

დღიური წიგნის ცენტრალური ნაწილია, რომელიც სიუჟეტურად მეტად საინტერესოდ და თავისებურად არის აგებული. ავტორს სევასტოპოლის პანორამის ერთ-ერთ დანგრეულ შენობაში უპოვნია სევასტოპოლის 1854–1855 წლების კამპანიის ერთ-ერთი მონაწილე ოფიცრის ალაბინის ჩანაწერები. ავტორი 1942 წლის სევასტოპოლის გრანდიოზული ბრძოლების ამბებს, რომელთა მოწმე თავად არის, უპირისპირებს ალაბინის ჩანაწერებში მოთხრობილ 1854–55 წლის ფაქტებს, და მკითხველისათვის ერთხელ კიდევ ცხადი და ნათელი ხდება, რომ საბჭოთა სევასტოპოლის გმირ და თავგანწირულ დამცველებს ჰყავდათ საამაყო გმირი წინაპრები, რომელთა გულადობა, ვაჟკაცობა და სამშობლოსადმი უსაზღვრო სიყვარული უფრო მეტად აამაღლეს საბჭოთა ადამიანებმა.

ბ. ვოიტეხოვს მოთხრობილი აქვს მრავალი ეპიზოდი, რომლებიც მოწმობენ საბჭოთა ადამიანის სულიერ სიმტკიცეს, მის ჰუმანიურობას, მის დაუცხრომელ სიძულვილს მტრისადმი და რომელიც გულის სიღრმემდე სწვდებიან მკითხველს. მთლიანად წიგნი დაწერილია ლაკონიურად, უბრალოდ, ყალბპათეთიურობას და რიტორიულობას მოკლებული სიტყვებით. ავტორი თითქმის ყველგან პოულობს შესაფერ გამოთქმას უაღრესი ტრაგიზმით, მაგრამ იმავე დროს გამარჯვების ურყევი რწმენით ასავსე საბჭოთა ადამიანების საარაკო თავგადასავლის გამოსაცემად.

მწერალთა და მკითხველთა აუდიტორიამ ერთხმად და ერთსულოვნად მოიწონა ბ. ვოიტეხოვის წიგნი, რაც ცხადჰყო იმ ფაქტმა, რომ იგი მხურვალე ტაშით ხვდებოდა ავტორის მიერ წაკითხულ ყოველი ნოველის, დღიურის ყოველი ნაწყვეტის თუ ნარკვევის დამთავრებას.

მარინა

(ნამდვილი ამბავი. ნაკვეთი მესამე)

რაჟდენ გვეტაძე

მარინა რადუმცევა მარტო დარჩა.

ჯერ ნოდარი წავიდა, მერე საექიმო პუნქტი გადაიტანეს სხვაგან. გუშინ დილით პეტრომაც დასტოვა იქაურობა.

დადის ახლა მარინა ოთახიდან ოთახში, ხან აივანზე გავა, ხანაც ეზოში. ერთ ადგილას ვერ ჩერდება—რაღაც აწუხებს, რაღაც აკლია.

„თუ მარტოობა ვერ აიტანო, ექიმს დროზე მიმართეთო",—უთხრა ხუმრობით წასვლის წინ პეტრომ.

აივნის სვეტზე მიყრდნობილ მარინას უცებ მოაგონდა ძმის ეს სიტყვები და გულში სთქვა: „ნამდვილი სულელია პეტრო. ჰგონია, იმ ქართველზე ამომდის მზე. ჩემი სამწუხარო ისაა, რომ იმის ნაცვლად, ჩვენებს სადმე ვეხმარებოდე, უსაქმოდ ვზივარ შინ".

ქალი ძირს ჩავიდა. ბინდდებოდა. ნელი სიო ოდნავ არხევდა ფოთლებს. თავლასთან მივიდა. იცოდა, ნოდარისეული ცხენი პეტრომ წაიყვანა, მაინც შეიხედა შიგ. „დამპირდა: ცხენს ხვალვე დავაბრუნებ და იმასაც გაცნობებ—მიგიღებენ თუ არა სანიტრადო. დაღამდა და არავინ კი არა სჩანს",—გაიფიქრა მარინამ და სახლისკენ იბრუნა პირი.

ერთბაშად ზარბაზნების ქუხილი მოესმა. ჭასთან შედგა გაოცებული. კარგა ხანს იდგა ყურგამახვილებული.

ქვემეხების გრიალი ხან შორიდან მოდიოდა, ხან მარინას ეგონა—აგერ სოფლის ბოლოს ისვრიანო.

„ხვალ დილა-ადრიან წავალ. ალბათ, პეტროს ახლა ჩემთვის არა სცალია. მისგან გამოგზავნილ კაცს მეტს ვეღარ დაველოდები"—გადასწყვიტა მარინამ.

აივანზე აირბინა. ოთახში შესვლისთანავე კარებს ურდული გაუკეთა, სარკმელების დარაბები დახურა და კედელზე ჩამოკიდებული თუნუქის სანათური აანთო.

ოთახში ისევ ისე ეწყო ნივთები, როგორც მაშინ, როცა შიგ პირველად ნოდარი შევიდა. მხოლოდ ხმელი ყვავილების მაგიერ ვაზაში ეხლა დიდი წითელი ვარდი იდგა ოდნავ ფურცლებ-შემომჭკნარი.

მარინამ ჩუმი ღიღინით სკივრს სარქველი ახადა. პარტიზანად ყოფნის დროს ნაცვამი ხალათი და შარვალი ამოიღო, საწოლთან სკამზე დაალაგა. ჩექმებიც მოიძია. მერე მეორე ოთახიდან მანდიკი გამოიტანა. შიგ საცვლები, თავბოლო მოქარგული პირსახოცი და ცოტა საგზალი ჩაალაგა. ბოლოს მანდიკს თავი მოუკრა, ისიც საწოლთან სკამის გვერდით დასდვა.

ღიღინი შესწყვიტა. ლოგინთან მივიდა. ბალიშის ქვეშ ნოდარისეულ დამბაჩას რამდენჯერმე ხელი შეავლო. ცივი რკინის შეხება ეამა. სამოსელი გაიძრო. კენარ ტანზე ფართო-სახელოებიანი, სულ ბოლომდე ჩაჭრილი ჭრელი ხალათი მოიცვა. სანათს დაუწია. საბანი ლოგინის ერთ კუთხეში მიკეცა და ხალათის ამარა გულაღმა დაწვა.

სანათურის თალხ შუქზე ნივთები უძრავ ჩრდილებად იქცნენ.

ოთახში დასადგურებულ სიჩუმეს ხანდახან ქვემეხების გრუხუნი არღვევდა.

თავქვეშ ხელებამოდებული მარინა, ჭერზე სანათურის მკრთალად მოციაგე ბაქმს მისჩერებოდა. ცდილობდა, რული მორეოდა, მაგრამ ფართოდ გახელილ თვალებს დახუჭვას ვერ უხერხებდა. იწვა უძრავად. გარკვევით არაფერზე ფიქრობდა. ერთი ეწადა მხოლოდ: მალე გათენებულიყო. გული აღარ უდგებოდა იმ ფუძეზე, სადაც წინად უბრალო კენჭის დახახვაც ახარებდა. ხარკოვში პირველად ჩასულს ხშირად მონატრებია სოფელი, თავის გარემო, ტოლები. ცოტა დააკლდა, შარშან ინსტიტუტი ლამის მიატოვა: შინ დაბრუნება უნდოდა. ახლა კი ყველაფერი აქ ნაღველს ჰგვრის. უეცრად მარინას სავკა მოაგონდა, ვაშლივით რგვალ-სახიანი სევკა, მარო თვალებს რომ მუდამ აცეცებდა და კაცს პირდაპირ არ შეხედავდა. ეს სავკა ლანდივით დასდევდა უკან მარინას. ქალი ყურადღებას არ აქცევდა აბეზარს, მაგრამ ზოგჯერ მაინც ღიმილს დაუკარგავდა მისი დანახვა.

როდესაც გერმანელები სოფელში შევიდნენ, სავკა მასპინძლივით შეეგება მათ.

— სალახანა!—ხმამაღლა წამოიძახა მარინამ და სცადა სხვა რამეზე ეფიქრნა.

კედლისაკენ გადაბრუნდა. დედა მოიგონა, თვალის კილოებზე კურცხლები მოადგა. „მის სისხლს სავკას ვაზღვევინებ, თუ ოდესმე შევხვდი",—მუქარით გაივლო გულში ქალმა.

ამ დროს სახლი შეინძრა. ქვემეხის ყუმბარა სადღაც ახლოს დაეცა.

მარინამ თავი წამოსწია, გაინაბა, ოთახში კვლავ სიჩუმე დამკვიდრდა.

„სჯობია დავიძინო, თორემ დილას ადრე ადგომა გამიჭირდება",—წამწამებ-შესველებული თვალები ძალით დახუჭა.

რული ნელინელ მოერია. ბოლოს ჩაეძინა. მარცხენა ხელისგულზე ლოყა-დადებულმა ბავშვივით იწყო ფშვინვა. ჯერ კიდევ ძილი სავსებით არ დაუფლებოდა, როცა კარი ვიღაცამ დააკაკუნა. ფრთხილ ძილს შეჩვეულმა მაშინვე გაახილა თვალები. კაკუნი თანდათან ძლიერდებოდა. ფეხზე წამომდგარი კარებს გაოცებით მიაცქერდა.

— ვინ ხარ?—ოდნავ შემკრთალი ხმით გასძახა უალოოდ მოსულს.

— პეტროსაგან ვარ გამოგზავნილი, — იყო პასუხი.

ძმის სახელის გაგონებამ შიში ერთბაშად გაუფანტა ქალს. გახარებულმა კარებს ურდული სწრაფად გამოსხლიტა.

— შემოდით!—მიმართა მან მოსულს და სანათურისაკენ გაეშურა.

კარებში პირველად ზურგი გამოჩნდა.

— ხომ კარგი ამბავია?—შეეკითხა მარინა უცნობს, თან სანათურის პატრუქს აუწია, მაგრამ შუქმა ისევ მალე იკლო, რადგან ნავთი ცოტაღა დარჩენილიყო შიგ.

უცნობა კარი მიხურა და ქალისაკენ ნელა იბრუნა პირი.

— სავკა! აქ რა გინდა?—იყვირა შეშფოთებულმა მარინამ.

— არ მელოდი განა? ძმის წერილი მოგიტანე.

— სტყუი! სად ან რა პირით უნდა გენახა პეტრო შენ?

— მის გამოგზავნილ კაცს შევეჩეხე. გზის სწავლება მთხოვა. უკანვე გავაბრუნე. წერილს მე წავიღებ-მეთქი, ვუთხარი. ცხენიც ჩამოვართვი, მაგრამ ვინაიდან სოფელში მალულად უნდა შემოვსულიყავი, ტყეში დავტოვე.

— თავხედო! წერილი სადაა?

— უსარგებლო წერილი იყო. პეტროს აცოლა შენ აღარ გამოგადგება.

— ახლა რა გნებავს?—შესძახა ბრაზმორეულმა.

— მოვედი გითხრა: საცაა გერმანელები ისევ შემოვლენ.

— სისულელეს როშავ!

— გამიგონე, შემდეგ გვიან იქნება. შენი სიცოცხლე ახლა ბეწვზე ჰკიდია. მე შემიძლია გაჩუქო ის,—დინჯად სთქვა სავკამ და წინ რამდენიმე ნაბიჯი წასდგა.

— მე წყალობას არ ვარ ჩვეული, სჯობს ახლავე გამეცალო აქედან!—მტკიცედ უთხრა მარინამ და პატრუქს ისევ აუწია.

სავკამ მარღი თვალები ჯერ ოთახს მოავლო, ცალი ხელით მაგიდას დაებჯინა, მერე კედელთან ამაყად გაჩერებულ მარინას შეხედა.

— კარგად იცი, დიდიხანია მიყვარხარ მარინა. ეს მაიძულებს ვიზრუნო შენზე. შენდამი სიყვარულმა მიკარნახა—გადამერჩინა დარბევისაგან ეს კარმიდამო. ახლაც არ დაუშვავდება რამე აქაურობას, არც შენ გელის საფრთხე, თუ...

— თუ მეც შეგიყვარებ! მერე ვის, ჩემი დედის მკვლელს, სამშობლოს მოღალატეს! როგორ მიბედავ!—იყვირა შეძრწუნებულმა მარინამ.

— გონს მოდი!.. შენ მაინც ჩემი ხარ და რადგან სხვა გზა არა გაქვს, სჯობს შენი სურვილიც იყოს. ხომ გესმის ქუხილი?—სავკამ ხელი გაიშვირა იქითკენ, საიდანაც ქვემეხების სროლის ხმა მოდიოდა.

ქალს ფერი გაუკრთა.

— დიახ,—სისინით განაგრძო სავკამ, — შენ ჩემი ხარ. ეს ცხადია. ჯიუტობა ყოველთვის როდი ვარგა.

— მაგას ვერასოდეს ვერ ეღირსები! — გამწარებით სთქვა მარინამ და საწოლს მიუახლოვდა. ხალათი გახსნოდა. სავკამ თვალი შეასწრო მის სავსე თეთრ მკერდს.

— ვეღირსები!—კბილებში სთქვა სავკამ, რანაც მაგიდას შემპარავი ნაბიჯით მოშორდა.

მარინამ მყისვე შეაცურა ხელი ბალიშის ქვეშ.

სავკამაც ელვის სისწრაფით ჯიბისაკენ წაიღო ხელი.

— საზიზღარო!—შეჰკივლა მარინამ.

— ინანებ!—შეჰღრინა სავკამ.

სანათურის მოფარფატე, მბჟუტავ შუქზე ერთსა და იმავე დროს გაიელვეს, ერთსა და იმავე დროს დაიჭექეს მარინას და სავკას ხელებში რევოლვერებმა...

სინათლე ჩაჰქრა.

* * *

იმავე ღამეს, ყანაში დამარცხებიდან ერთი კვირის შემდეგ, მტერმა შეჯავშნული ახალი ძალები გამოიყვანა პოლკის წინააღმდეგ. პირდაპირ შეტევაზე ხელი აიღო, შორიდან თავის დავლა სცადა.

რკალში მომწყვდევის საფრთხე თვალსაჩინო გახდა. ნაწილებს ებრძანათ—ბრძოლით დაეხიათ დნეპრამდე.

ნოდარი ფიცხლავ შეუდგა სანიტრამზების და პოლკის საექიმო პუნქტის გახიზვნას. ბოლოს, ალიონზე თვითონაც ქალაქ კანევის მიმართულებით აიღო გეზი.

ტყე-ტყე სიარული არჩია. გზა უფრო მოკლე იყო, უშიშარიც, მაგრამ ცხენი ვერ ახერხებდა თეთრად აშოლტილ არყის ხეებში ჩქარა სიარულს.

„სჯობდა შარაგზით მევლო",—გაიფიქრა და ცხენს მხარ-მარჯვნივ დაუჭირა თავი, საითკენაც ტყე უფრო მეჩხერი და ალაგ-ალაგ გაკაფული იყო!

მაღლა აწეულ მზის მხურვალება ტყეში ვერ ატანდა, გრილოდა. ირგვლივ ჩამოცვივნილი ფოთლების სურნელი იდგა.

ნოდარმა წინ, ხეებს შორის, ბარბაცით მიმავალი წითელარმიელი დაინახა. ცხენი აჩქარა. წითელარმიელი თავჩაქინდრული განაგრძობდა გზას. ქუდი არ ეხურა, არც ქამარი ერტყა. მალე დაეწია: წითელარმიელს მკლავის მაგიერ ზედ მხართან, თეთრი მორგვი ჰქონდა, გამოჟონილ სისხლით შეწითლებული. საღ ხელში მოწყვეტილი მარჯვენა ეჭირა.

ნოდარმა ცხენი შეაყენა.

— რომელი ნაწილიდან ხარ?

წითელარმიელმა მძიმედ ასწია თავი.

— კორენკო!—შეჰყვირა ნოდარმა და მყისვე ცხენიდან ჩამოხტა.—ეს რა მოგსვლია?

— მარჯვენა მომგლიჯეს მაგ ღორებმა, — სთქვა ხმადაბლა მან, შაბივით მომამტვრიეს, მერე რა დროს,—შემდეგ ნაღვლიანად დაუმატა: ამის დამკარგველი რაღა მეომარი ვარ!.. თვითონვე შევიხვიე. კიდევ კარგი სისხლის შემკავებელი ბამბა აღმომაჩნდა.

— მარცხენა ხელითაც შეგიძლია იომო შური. რაც მოხდა, მოხდა. გამაგრდი!—ნოდარი ცხენთან მივიდა, უნაგირს ტყავის ზონრებით მიმაგრებული მოკლეტარიანი ნიჩაბი მოიხსნა, მახლობლად დიდტანიან არყის ხის ძირას მიწა ამოთხარა, შემდეგ კორენკოს მიუბრუნდა:—მომეცი!

— არა! არა!—შეემუდარა კორენკო.

— რა დროს ეგაა!—ნოდარმა სახეზე შეუხედავად, თითქმის ძალით გამოართვა მოგლეჯილი მკლავი.

ნოდარმა სწრაფად ამოავსო ორმო მიწით, ნიჩაბი იქვე დააგდო და კორენკოს მზრუნველობით, წყნარად მიმართა:

— აბა, ძალა მოიკრიბე, ცხენზე შეჯექი.

კორენკო უხმოდ იდგა, ხეზე მარცხენა მხრით მიყრდნობილი.

— კორენკო, ცხენზე!—ახლა ბრძანების კილოთი უთხრა, უნაგირზე ძალდატანებით შესვა, მერე თვითონაც ცხენს გავაზე მოახტა, მარჯვენა ხელი კორენკოს წელზე მოხვია, მარცხენათი აღვირი დაიჭირა.

ორი კაცის სიმძიმით წელში ჩაზნექილი ცხენი ნელა დაიძრა.

* * *

ტყიდან გამოვიდნენ.

როცა ცხენი შარას დაადგა, გაისმა საოცარი გრიალი.

ტყემ დაიხუვლა.

„ჩვენებმა ხიდი ააფეთქეს. დავიგვიანეთ. ახლა სჯობია ქალაქს თავი ავარიდოთ", — გაიფიქრა ნოდარმა. ცხენი მიაბრუნა და შარაგზის მეორე მხარეს უსიერ ტყის გვერდით გაშლილ ყანაში შეიყვანა.

ტყის ნაპირს პირდაპირ გაჰყვნენ.

„თუ გაღმა გასვლა ვერ მოვახერხეთ, მაშინ..." ეს აზრი გულს უღრღნიდა ნოდარს.

მზის გადახრისას მიადგნენ დნეპრს.

ნოდარმა შორიდანვე მოჰკრა თვალი ერთად-ერთ ნავს, რომელშიაც ათიოდე კაცი იქნებოდა. ზოგი იჯდა, ზოგიც ფეხზე იდგა. ორი ნიჩბებს იმარჯვებდა. ნაპირზე მდგარი ერთი წითელარმიელი კი წყალში ნავის შეცურებას ლამობდა.

— დაიცადეთ!—შესძახა მათ ნოდარმა და ცხენი ნავთან მიაგდო. გადმოხტა.—მომეხმარე!—უბრძანა ნაპირზე მდგარ წითელარმიელს.

წითელარმიელი უყოყმანოდ მიეშველა. ღონემიხდილი კორენკო ცხენიდან ფრთხილად გადმოიყვანეს და ნავში ჩასვეს.

ნოდარი უკანვე გამობრუნდა, ცხენს ტყავის მომცრო აბგა მოხსნა. ამ აბგაში ელაგა მას საბუთები, მახლობლების სურათები, წერილები. აბგის მოხსნისას შენიშნა, პურის ყანაში ვიღაც თავგანწირვით მორბოდა. უცებ ყანაში უცნობი გაუჩინარდა, მაგრამ მალე ისევ გამოჩნდა თავთავებში ოქროსფერი თმიანი თავი.

ყანას გამომცდარმა უცნობმა სირბილს უფრ მოუმატა, მაგრამ ნოდარამდე ვეღარ მოაღწია, მოშორებით მოჭრილ ხესავით წაიქცა, გულწასული.

ნოდარი მაშინვე უცნობთან გაჩნდა.

— მარინა!—აღმოხდა გაკვირვებულს.

მარინას კაცურად ეცვა. ნოდარისეული დამბაჩაც წელზე ეკიდა. ოდნავ სუნთქავდა. სმენა დახშულს აღარც თვალების გახელის ძალა შესწევდა. გულაღმა სილაზე გაშოტილს, ცალი ხელი გულზე ჰქონდა მიჭერილი.

ნოდარმა აბგა მკლავზე წამოიცვა, მარინა ბავშვივით აიტატა და ნავისაკენ სწრაფად გაეშურა.

— ამხანაგო კაპიტანო, მეტს ვეღარ ზიდავს ნავი, ყველანი ჩავიძირებით,—ნავთან მისულს ერთხმად უთხრეს წითელარმიელებმა.

— ეს წაიყვანეთ, მე როგორმე გამოვალ,—უბრძანა მან ნავში მყოფთ.

წითელარმიელებმა სიტყვის შეუბრუნებლად ჩამოართვეს ცნობა დაკარგული ქალი.

ნოდარმა აბგა გახსნა, ჯიბეებიდან ყველაფერი ამოიღო, შიგ ჩაყარა. ჩანთაც, რომელსაც ყოველთვის თან ატარებდა, მხრიდან მოიხსნა და აბგაში ჩასდვა.

— კორენკო, ეს აბგა შენ გებარებოდეს,—მიმართა მან ნავის ქიმთან ჩამჯდარ კორენკოს.

— ეგ შეუძლებელია, მე დავრჩები, აღარაფრის მაქნისი ვარ მაინც. შენ კი საჭირო ხარ.—კორენკომ წამოდგომა სცადა.

— როგორც გეუბნები, ისე მოიქეცი, არჩევანის დრო არ არის! მტკიცედ უთხრა ნოდარმა და აბგა ხელში მიაჩეჩა.

ტყეში ხშირი სროლა ატყდა.

— დაჯექი, ნავს მე გამოვაცურებ, სწრაფად!—უბრძანა ნოდარმა გვერდით გაჩერებულ წითელარმიელს.

— მესმის!—უპასუხა მან და ნავში ჩახტა.

ნოდარი წელამდე შეჰყვა ნავს მდინარეში.

— მაგ დაჭრილსა და ქალს უპატრონეთ!—გასძახა წასულებს, მაგრამ ნიჩბების ტყლაშუნში მისი ნათქვამი არავის გაუგონია.

უკან გამობრუნდა, ცხენთან მიირბინა. უნაგირი და მოსართავები მოხსნა, ტანთ გაიხადა, ყველაფერი ერთად შეკონა, ცხენის ზურგს აღვირის თასმით დააკრა, შემდეგ დნეპრს გახედა: დნეპრი ზღვასავით ფართო იყო და თვალგადაუწვდენელი. ტალღები ტორტმანით, მდორედ მიჰყვებოდნენ ერთმანეთს. ნავი თითქმის აღარ სჩანდა, ნაპირამდე კი ისევ დიდი მანძილი იყო გასაცური.

— აბა, ჩემო მეგობარო, ვცადოთ ბედი!—ხმამაღლა უთხრა მან ცხენს. ძუაგამოსკვნილ კუდში ხელი ჩასჭიდა და მდინარეში შეაცურა.

ჯერ ფეხდაფეხ მიჰყვა, როცა წყალი მკერდამდე შემოაწვდა, ტანი აიმხტა.

შუა მდინარემდე ცხენი იოლად მიცურავდა. მერე თანდათან დაღლა დაეტყო. ნოდარმა შეამჩნია, რომ ტალღების მდინარებას ცხენი ვეღარ უმკლავდებოდა, უფროდაუფრო მათ ნებაზე, ქვევით მიდიოდა.

„მეც დავიღალე, ცუდადაა საქმე!"—ნოდარს შიშმა გაჰკრა. ცხენს ზვირთმა ღრმად გადაუარა ზურგზე, ახლა მაღლა აშვერილი მისი თავი-ღა მოსჩანდა მხოლოდ. ლაფშებზე ქაფი მოსდგომოდა, უმწეოდ ფრუტუნებდა. ნოდარმა კუდზე მყისვე გაუშვა ხელი. ცხენის თავიც წყალმა ჩანთქა. ნაცვლად ჩამავალი მზის შუქით აბჭყვიალებული წრეები და წრეებში პატარა ბურთები გაჩნდნენ მდინარის ზედაპირზე.

ელვისებური სისწრაფით ნოდარის თვალწინ წამოუდგა თბილისი, იქ გატარებული ცხოვრება.

„თუ მიშველის, მტკვარში ნასწავლი ცურაობა, მიშველის",—გაიფიქრა და მდინარეზე გულაღმა გაწვა. შეისვენა. ღონე მოიკრიბა. მერე მხნედ დაიწყო ცურვა. კარგახანს იცურა, მაგრამ რამდენსაც მისცურავდა, იმდენივე მანძილით ნაპირი თითქოს უკან იხევდა.

მზე ჩავიდა.

ნოდარმა იგრძნო ტანი უმძიმდებოდა. მკლავები აღარ ემორჩილებოდნენ. კვლავ ფიცხლავ გაწვა მდინარეზე. ოდნავ შეისვენა. ისევ განაგრძო ცურვა.

ბოლოს, როგორც იყო, მიაღწია კბოდეს, ზედ ჩამოშვებულ უსურვაზებს ორივე ხელი მაგრა ჩაავლო.

ზემოდან სწრაფად მისცურავდა მასკენ ნავი.

სარედაქციო კოლეგია:
ირაკლი აბაშიძე, შალვა დადიანი, სანდრო ეული, გიორგი ლეონიძე,
გიორგი ნატროშვილი, შალვა რადიანი, ვანო წულუკიძე.

რედაქციის მისამართი: მაჩაბლის ქუჩა № 13, (მწერალთა სახლი), ტელეფონი 3—47—10.

უე 7308

ლ. პ. ბერიას სახელობის პოლიგრაფიული კომბინატი „კომუნისტი", თბილისი, ლენინის ქ. № 28.